

La lluita contra l'Orbanisme a Budapest

Article by Cléa Fache, Hugo Chirol, Léa Legras

March 11, 2024

Democràcia il·liberal, autocràcia o fins i tot dictadura: no falten termes per a designar la falta de pluralitat d'opinions, l'absència de llibertat d'expressió i l'opressió de les minories a Hongria. Però fins i tot en un context tan difícil, les iniciatives locals permeten situar la justícia social, l'ecologia i la democràcia en el centre de la política hongaresa des de dins i fora de les seves institucions públiques.

De 1867 a 1918, Hongria va formar part de l'Imperi Austrohongarès, una poderosa força a Europa Central governada per la monarquia dels Habsburg. La República Popular Hongaresa es va proclamar en 1949, després d'oscil·lar entre ser una república i una monarquia (una regència) aliada dels nazis. Era un règim comunista totalitari i membre del Pacte de Varsòvia, aliança militar establerta per la Unió Soviètica.

En 1956, una onada revolucionària va escombrar el país, amb ciutadans que protestaven contra el règim i la influència de l'URSS en la política pública. El govern hongarès va reprimir violentament les protestes, deixant una petjada indeleble en la societat hongaresa.

Malgrat mantenir la retòrica oficial, Hongria va iniciar una liberalització gradual dels seus sectors socials i econòmics en la dècada de 1960. El nom de la sopa tradicional hongaresa va inspirar el sobrenom de "socialisme gulash" per a aquesta política inusual dins del bloc soviètic. El terme també es va convertir en una abreviatura de la bretxa entre el discurs polític (sempre estricte en la forma) i la realitat quotidiana dels ciutadans.

Des del punt de vista econòmic, Hongria va ser un pont entre Occident i Orient de 1960 a 1989. Va ser la porta d'entrada a l'est per a moltes empreses occidentals, i els hongaresos es van beneficiar de béns no disponibles en les altres dictadures comunistes de l'època. En 1989, amb la dislocació d'Europa de l'Est, Hongria va iniciar una transició democràtica des de dalt. Es va introduir un sistema multipartidista sense que cap moviment popular l'exigís (com havia estat el cas de Solidarność a Polònia, per exemple). La república recentment creada no tenia una base popular que establís la seva legitimitat.

El llegat del "socialisme gulash", combinat amb la manca de legitimitat popular de la república, són dos elements importants per a entendre l'actual context polític hongarès. Però aquestes claus disten molt de ser suficients. El fort desinterès dels hongaresos per la política és un fenomen relativament recent.

L'Orbanisme i el retorn de l'autocràcia

En les eleccions parlamentàries de 2010, el partit de Viktor Orbán, Fidesz, es va fer amb dos terços dels escons del Országgyűlés (Assemblea Nacional). Tenien poder suficient per a modificar la Constitució. A partir d'aquest moment, Orbán va posar a Hongria en el camí de l'autocràcia.

Tot i que el propi Orbán ha reivindicat un sentit positiu del iliberalisme, front del que ell anomena no-democràcia liberal, en realitat el seu govern ha restringit cada vegada més els drets democràtics.

Encara que el sufragi universal segueix present a Hongria, no es respecta la pluralitat d'opinió i s'abusa de la independència del poder judicial i dels mitjans de comunicació. No obstant això, l'antiliberalisme no és incompatible amb les polítiques econòmiques neoliberals, com les privatitzacions de la sanitat i el turisme.

Malgrat les crítiques de la majoria dels països membres, Hongria continua exercint un important paper estratègic a la Unió Europea, sobretot en la política de reindustrialització. El país s'ha posicionat amb èxit com a actor clau en la producció de bateries i vehicles elèctrics, necessaris per a descarbonitzar el sector del transport i fonamentals per a aconseguir la prohibició de la UE de vendre cotxes amb motor de combustió a partir de 2035.

En tornar a dependre econòmicament de les autocràcies, la UE repeteix els mateixos errors del passat. La diferència ara és que els països en qüestió estan en el seu club i no en un altre.

En tornar a dependre econòmicament de les autocràcies, la UE repeteix els mateixos errors del passat. La diferència ara és que els països en qüestió estan en el seu club i no en un altre.

En reforçar els seus poders, Viktor Orbán ha deixat poques opcions als seus oponents. Una opció per a les forces de l'oposició és prendre el poder a nivell local i intentar actuar des de dins de les institucions públiques. Tanmateix, això fa l'efecte que la pluralitat continua existint sota el règim d'Orbán. Una altra opció és actuar fora de les institucions governamentals a nivell local, però això estén la "cultura de la desviació", ampliant la bretxa entre el govern i la realitat local.

Un peu dins, un peu fora

Szikra (Espurna) és un moviment ecologista d'esquerres sorgit arran de les lluites pels drets socials i l'accés a l'habitatge a Budapest. El moviment es basa en una comunitat molt unida

d'activistes per a connectar i donar veu a les iniciatives i lluites locals. El seu objectiu és desafiar les narratives del govern amb altres noves, en particular sobre l'accés a l'habitatge.

Abans de les eleccions parlamentàries de 2022, tots els partits oposats a Viktor Orbán es van unir sota una bandera comuna, Egységben Magyarorszáért (Units per Hongria), que abasta des de l'esquerra radical fins a la dreta conservadora. El sistema electoral és tal que la meitat dels diputats es designen per representació proporcional (acumulació de resultats a escala nacional) i l'altra meitat per obtenció de majoria en una circumscripció.

En un intent de designar un candidat unificat per a les circumscripcions, els partits de l'oposició van celebrar primàries. András Jámbor, fundador del mitjà de comunicació independent MÉRCE i membre del moviment Szikra, va ser nominat per als districtes obrers 8è i 9è de Budapest. Després de les eleccions nacionals de 2022, es va convertir en l'únic representant d'un grup d'esquerra radical en l'Assemblea Nacional hongaresa.

Aquesta estratègia de "un peu fora, un peu dins" d' András Jámbor li permet actuar com a megàfon de polítiques alternatives. Per exemple, quan parla en el Parlament, promou iniciatives de democràcia

participativa, fa campanya a favor d'una millor distribució de la riquesa i demana la introducció de subvencions per a la renovació d'edificis que consumeixen molta energia.

Fora de la institució, Szikra multiplica els vincles amb els sindicats locals i els moviments internacionals. Manté relacions amb moviments ciutadans que actuen en contextos polítics similars, com a Polònia.

L'impacte real del moviment és difícil de quantificar. Els obstacles polítics són nombrosos i sovint insuperables. Tenir un diputat en l'Assemblea Nacional és el màxim que poden fer en un context polític tan bloquejat. No obstant això, amb gairebé 300 membres, el Moviment Szikra no té intenció d'aturar-se aquí, i espera augmentar la seva influència en els pròxims anys. En paraules d'Áron Rossman-Kiss, membre del Moviment Szikra: "Si continuem rebutjant la política, mai canviarem res".

Si l'acció política a Hongria sembla compromesa a escala nacional, l'àmbit municipal no és una excepció. A Budapest i en altres llocs, molts lluiten diàriament contra el sistema d'Orbán.

Ecologistes en el govern local

Un altre vessant de l'oposició està representada per Párbeszéd-Zöldek (Diàleg per Hongria – els Verds). Aliats amb els altres partits d'esquerra, van guanyar les eleccions municipals de 2019 en la capital i tenen majoria en la major part dels 22 districtes de la capital.

Durant el seu mandat, l'administració verda-esquerrana ha estat sotmesa a constants pressions de l'Estat. Mitjançant el seu control de l'òrgan legislatiu, Viktor Orbán impedeix que els representants electes promulguin polítiques locals ambicioses. També ha llevat poder local sobre els serveis públics. Per exemple, les escoles primàries solien ser gestionades pels municipis, però després d'una esmena constitucional, la Constitució hongaresa estipula ara que han de ser administrades per l'Estat. El mateix ocorre amb la xarxa de llevadores o determinades competències urbanístiques.

*Els mitjans de comunicació nacionals controlats per
Orbán culpen a la suposada incompetència dels
municipis de l'oposició de la crisi pressupostària i
ignoren la manipulació financera del Govern d'Orbán.*

La propietat de la terra és un altre camp de batalla. En comprar terrenys i edificis a través del Parlament nacional, Viktor Orbán està "nacionalitzant" moltes parcel·les i edificis que originalment eren propietat dels municipis. Aquesta estratègia forma part d'una estratègia més àmplia d'exercir pressió financera. Limitant les subvencions nacionals i dirigint les europees als partidaris d'Orbán, o gravant-les amb impostos especials, el partit en el poder manté en suspens als municipis de l'oposició, sobretot als d'esquerres. Això està ocorrent fins a tal punt que la ciutat de Budapest ha d'endeutar-se per a pagar les despeses de funcionament, com la xarxa de transport públic. Els mitjans de comunicació nacionals controlats per Orbán culpen a la suposada incompetència dels municipis de l'oposició de la crisi pressupostària i ignoren la manipulació financera del govern d'Orbán.

Malgrat els obstacles, l'alcaldia ha posat en marxa diverses iniciatives, entre elles un pressupost participatiu. La supressió de places d'aparcament per a facilitar l'ús dels carrers del barri és només un exemple dels projectes seleccionats pels ciutadans. L'ajuntament també està treballant en programes d'igualtat d'oportunitats a les escoles (infantils), per a augmentar la diversitat social i lluitar contra la

segregació dels gitanos des d'una edat primerenca. En qüestions de biodiversitat i adaptació al canvi climàtic, el polític local verd Gábor Eróss està fent campanya a favor d'un projecte de bosc urbà. Tot i que és poc probable que la iniciativa tingui èxit, ja que el terreny ha estat recuperat per l'Estat per a construir camps de futbol amb gespa sintètica.

El compromís polític per a “canviar les coses des de dins” a Hongria requereix una certa dosi de valentia i abnegació.

Com molts intel·lectuals hongaresos, Gábor Eróss va estudiar a l'estranger i segueix profundament imbuït de la cultura europea. En particular, s'inspira en ciutats com París per la seva política de cicle-mobilitat i les seves mesures contra la pobresa energètica. Quan se li pregunta com pot la Unió Europea fer costat als municipis de l'oposició enfront de l'Estat d'Orbán, respon: “És ambigu. Abans hi havia un discurs nacionalista dominant que consistia a dir que nosaltres, l'oposició, som “traïdors a la pàtria” perquè demanem a les institucions europees que condicionin les subvencions europees a criteris democràtics. Avui, el debat està superat, i el fet de dirigir-se a les institucions europees s'ha legitimat i és més fàcil de defensar.”

Considera que Europa no és prou federal i que els criteris democràtics han de prevaler sobretot la resta. En l'actualitat, els fons europeus negociats en el marc del Mecanisme Europeu de Recuperació i Resiliència després de la pandèmia de COVID-19 estan “bloquejats” a Brussel·les per a Hongria.

El compromís polític per a “canviar les coses des de dins” a Hongria requereix una certa dosi de valentia i abnegació. En aquest context, cobra especial rellevància una altra forma de compromís: l'acció política fora de les institucions públiques.

Els béns comuns i la cultura de la diversió a Europa de l'Est

Budapest ha demostrat ser propícia a les iniciatives ciutadanes “de baix a dalt”. De la seva herència comunista, aquests països, inclosa Hongria, conserven una certa tradició de solidaritat, empatia i atenció al marge de les institucions públiques o privades. Aquesta cultura del “procomú” és central i està viva en un país on les institucions públiques estan sotmeses a un règim autoritari.

Aquesta realitat ens porta a preguntar-nos: i si els països d'Europa de l'Est fossin de fet els millor posicionats per al necessari canvi de paradigma que exigeix la transició ecològica? En un món decreixent, per exemple, els valors de senzillesa, convivència i ajuda mútua promoguts per la cultura del “comú” serien els fonaments sobre els quals funcionaria la societat.

Encara que constantment amenaçats per la liberalització de l'economia que es va accentuar en els anys 90, molts dels béns comuns de Budapest continuen existint. El gran nombre d'edificis abandonats ha permès l'aparició d'espais alternatius en els últims 30 anys. Molt viva en les dècades de 1990 i 2000, es va estructurar una densa xarxa d'alternatives (bars, iniciatives ciutadanes, cooperatives, etc.) que va aconseguir el seu punt àlgid en 2016-2017. Lluny d'haver desaparegut, la contracultura de Budapest s'ha vist no obstant això afeblida pel COVID-19, el relleu generacional i el procés de turisticació de la ciutat.

En aquest context, el projecte Cargonoma es va llançar oficialment en 2015 (el projecte ja havia

començat a gestar-se en 2010). Un grup de cinc amics, impregnats d'aquest estil de vida alternatiu, van decidir deixar enrere el model dominant i experimentar una cosa nova. Utilitzant els seus respectius coneixements i xarxes, van crear una iniciativa que combinava la cultura de la bicicleta, l'agroecologia, el decreixement, la política i la recerca.

En concret, Cargonomia es defineix com la convergència de diverses iniciatives ja existents: Cyclonomia, un taller d'autoreparació de bicicletes, Zsámbok Biokert, una granja ecològica, i Kantaa, un servei de missatgeria autoorganitzat.

A partir de 2010, els membres d'un taller de bicicletes van començar a formar-se en soldadura i van començar a construir, entre altres coses, bicicletes de càrrega per a transportar mercaderies pesants en zones urbanes. A més de mostrar una forma diferent de moure's per la ciutat i proposar un sistema logístic alternatiu lliure de vehicles tèrmics contaminants, les bicicletes de càrrega van convertir Cargonomia en un punt de trobada per a diferents projectes i un lloc de socialització. Aquest mitjà de transport de baixa tecnologia contribueix a configurar nous intercanvis, basats en relacions econòmiques i socials equilibrades, i a dissenyar un futur més lent i desitjable. Lluny de reduir-se a una "botiga de bicicletes", Cyclonomia és abans de res un "centre social", un lloc on els ciutadans poden comprar o manllevar una bicicleta de càrrega per a una mudança, per exemple, o simplement reparar la seva pròpia bicicleta de manera autònoma.

Cyclonomia també ofereix un servei de cicle-logística, que reparteix cistelles de fruita i verdura ecològica local des de la granja Zsámboki Biokert a la ciutat, garantint així la continuïtat entre les zones urbanes i rurals. El servei de missatgeria autogestionat és a càrrec de la petita empresa "Kantaa", que també forma part de l'univers Cargonomia.

Situada al poble de Zsámbok, a uns 50 quilòmetres de Budapest, la granja Zsámboki Biokert, de 3,5 hectàrees, es va fundar en 2010. Basada en un model d'agricultura ecològica i biodinàmica, la granja produeix fruites i verdures que es venen en el mercat (40%) i en cistelles en

cooperació amb Cargonomia a la ciutat (60%). El lliurament es basa en un sistema de comandes anticipades inspirat en l'Agricultura Secundada per la Comunitat (APC). Cada setmana, la granja Zsámboki Biokert distribueix un centenar de cistelles. Amb cinc empleats, la granja crea una dinàmica dins del poble de Zsámbok i ofereix salaris més alts que els que solen guanyar els agricultors hongaresos. Així, Zsámboki Biokert és un espai social i de convivència, que concilia el social i l'ecològic i proposa un model econòmic alternatiu, emancipat de la lògica del benefici. El vincle amb Cargonomia garanteix l'estabilitat de la granja i la seva connexió amb la ciutat.

Els membres de Cargonomia participen en nombrosos actes per a promocionar les seves bicicletes de càrrega i els valors del decreixement que representen. Com moltes de les iniciatives que vam conèixer durant el nostre viatge, els membres de Cargonomia s'enfronten al repte del xoc generacional, ja que la nova generació hongaresa està menys impregnada de la cultura del procomú (i, al revés, més impregnada de l'individualisme occidental) que els seus predecessors (alguns dels quals han emigrat a altres països europeus). Conscient d'aquesta necessitat de transmetre coneixements, l'equip rep a molts visitants de diferents orígens, com a escolars i estudiants internacionals.

En proporcionar una narrativa comuna a les seves iniciatives, Cargonomia basteix un pont entre la pràctica i la teoria. Estratègicament, assumeixen la seva condició d'utopia simple i concreta i de front de difusió de les idees del decreixement, sense caure en el parany de la cerca de beneficis i la carrera per les subvencions. "Cal anar amb compte amb les utopies. El risc està a portar a massa gent amb

nosaltres, i si s'esfondra, és un desastre. Estem provant petits experiments... Si Cargonomia s'ensorra, no hi ha milions de persones darrere, així que anem pas a pas", explica Vincent Liegey, cofundador de Cargonomia.

Aquest malabarisme constant entre les idees i l'acció fa de Cargonomia un exemple de decreixement en acció. A la pregunta de quina estratègia adoptar per a evitar el pròxim crash ecològic, Vincent Liegey respon que el crash és inevitable. El veritable repte és fer comprendre a la gent el que està ocorrent, reforçar la producció local i la solidaritat, i preparar la ment de les persones amb una "pedagogia de la catàstrofe".

Contràriament al catastrofisme, aquesta pedagogia defensa la necessitat de familiaritzar a la societat amb una idea política perquè, després d'una crisi profunda, la nostra societat prengui el camí del decreixement i no el d'un neoliberalisme cada vegada més totalitari. Aquesta estratègia sembla especialment pertinent a la vista dels efectes de la crisi dels COVID-19, que, malgrat els efímers debats sobre "el món del després", no ha fet sinó endurir el control dels ciutadans i el poder corporatiu.

Després de la façana de la llibertat

Paradoxalment, Budapest és una de les ciutats més festives que visitem: els nombrosos turistes europeus i la joventut urbana hongaresa poden divertir-se, ballar i celebrar. D'aquesta rica i animada contracultura sorgeix un fort sentiment de llibertat. L'aparent senzillesa, lleugeresa i humilitat del mode de vida hongarès suggereix una vida relativament afable i tranquil·la quan es viu al ritme de la ciutat durant uns dies, mesos o anys com a turista, aprenent o treballador blanc d'Europa o els Estats Units. Aquesta paradoxa pròpia de la ciutat de Budapest és alhora motiu d'esperança i de preocupació. En primer lloc, esperança: fins i tot en un Estat autoritari, persisteixen la creativitat i la festa. Això dista molt de la grisa i trista vida quotidiana dels països

totalitaris del segle XX, tal com la retraten les pel·lícules o les lliçons d'història. Aquesta contracultura, encara que afeblida, continua sent un espai per a la difusió de noves idees polítiques que poden desencadenar moviments ciutadans.

Cléa Fache has studied society and biodiversity at the National Museum of Natural History in Paris. She is active in collectives working for ecology, democracy and social justice, fighting systemic oppression. She made a European tour and went to 16 different cities to meet with people reclaiming the power and the resources through commons, municipalism, self-management, degrowth and radical democracy experiments ([CC-CoRDE](#) | [Climates](#)). She is now involved in a municipalist initiative in Paris "[Paris Collectif](#)".

After studying geology and energy economics, Hugo had some experiences at different scales of the energy chain. At the same time, he has been involved in many projects related to climate issues. He is mostly focusing on the democratic aspect of the ecological transition.

As a student in ecology, she started getting involved politically within her university, before becoming interested in the local level by interviewing mayors on issues of democracy and ecology. In 2021, she attended the COP26 to learn about international negotiations. She was also part of the Relais Jeunes.

Published March 11, 2024

Article in Catalan

Translation available in English

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/la-lluïta-contra-lorbanisme-a-budapest/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space.

Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.